

Introductie

Heel hartelijk dank voor de uitnodiging om hier vandaag aanwezig te zijn.

Beste mensen,

Een goed archief is als water uit de kraan. Als je informatie nodig hebt, dan is het er gewoon, het lijkt gratis en voor niks en zonder inspanning. Totdat het niet werkt en iedereen ineens begrijpt waarom archiveren belangrijk is. En dat we dat niet alleen doen voor toekomstig onderzoek en het nageslacht, maar ook voor het hier en nu.

Wijziging Archiefwet

Vorig jaar is onze minister bij u op de Archiefdagen geweest. Hij heeft toen verteld dat hij de wet gaat wijzigen. Ik had gehoopt dat ik op deze bijeenkomst een tipje van de sluier zou kunnen oplichten, hoe die nieuwe Archiefwet er precies uit gaat zien, afgezien van het verkorten van de overbrengingstermijn. Maar helaas hebben wij enige vertraging opgelopen. Dat gebeurt wel vaker in dit soort processen. Je begint met het vervangen van een kraan, en dan blijkt al snel dat er meer aan mankeert. Dat nieuwe leidingen niet meer op de oude passen. En dat je eigenlijk nog veel meer moet vernieuwen. Dat doen we graag in één keer goed, en dat betekent dat we er wat meer tijd voor moeten nemen. Een aantal ambtenaren zal komende zomer heel hard door moeten werken. En ik kan dus nog niet vertellen hoe die wet er precies uit gaat zien.

Na de zomer kunt u van ons een voorstel verwachten. Want dit is hét moment om de Archiefwet te veranderen. De Archiefwet was al toe aan onderhoud. En er wordt al jaren nagedacht over wijzigingen of aanvullingen die de wet zouden kunnen verbeteren. Incidenten zoals het bonnetje van Teeven zorgen ervoor dat die noodzaak tot onderhoud door iedereen gevoeld wordt.

Op dit moment is er bijvoorbeeld ook veel te doen over de uitspraak van de Raad van State dat sms en whatsapp onder de Wob vallen. Wat betekent dit voor de afhandeling van Wob-verzoeken? Hoe worden dit soort kanalen eigenlijk gebruikt? Wat moet je hierover afspreken binnen de organisatie? In hoeverre biedt de Archiefwet hierbij houvast? Binnen het Rijk wordt hierover nu nagedacht, en ik begrijp dat de VNG er ook mee bezig is.

Naast de actualiteit hebben we een minister die zeer betrokken is bij het onderwerp en graag nog in zijn periode de nieuwe Archiefwet naar de Kamer wil sturen. Dus we gaan door.

Proces vanaf nu

Gelukkig sta ik hier niet helemaal met lege handen. Ik kan u wel een paar dingen over de nieuwe wet verklappen. Laat ik eerst nog even kort het hele proces voor u schetsen:

Vorig jaar juni heeft Minister Slob de brief naar de Kamer gestuurd waarin hij aankondigt de Archiefwet te gaan moderniseren. Dat was voor ons het officiële startpunt, maar uiteraard was er toen al veel werk verzet. Afgelopen jaar hebben wij thema's verder uitgewerkt, gepraat met vele betrokken partijen en keuzes voorgelegd aan de minister.

Deze zomer zal het projectteam de laatste hand leggen aan de wetsartikelen en de memorie van toelichting. Na de zomer hopen wij een conceptwetsvoorstel gereed te hebben. Op dat moment kan iedereen op het voorstel reageren. Ook uw branche en beroepsvereniging. Wij zullen dan op basis van al die reacties het voorstel zo nodig aanpassen. Daarna gaat het naar de Ministerraad en aansluitend naar de Raad van State, vermoedelijk in het voorjaar van 2020. Daarna volgt het traject in de Tweede en Eerste Kamer. Als alles goed gaat kan de wet dan in januari of juli van 2021 ingaan.

Reactie onderdelen wet

Het is dus nog te vroeg om te kunnen zeggen hoe de wet er precies uit gaat zien. Maar ik wil drie punten noemen om u een beeld te geven.

1. Informatiewet

Op bijeenkomsten in het land hebben wij vaker de suggestie gekregen: maak gewoon een Informatiewet. Niet een aparte Archiefwet en, zeg, een aparte Wet open overheid of de huidige Wob. Eén wet die beschrijft hoe wij om moeten gaan met overheidsinformatie en archief, de openbaarheid en wat en hoe we moeten bewaren. Hoe logisch die vraag ook lijkt, die informatiewet komt er nu niet. Daar is de tijd nog niet rijp voor, het is té complex om zo'n grote stap in één keer te maken. Maar wat doen wij dan wél voor u? Met het ministerie van Binnenlandse Zaken stemmen wij zoveel mogelijk af over de Wet open overheid. U zult zien dat deze wetten dadelijk beter op elkaar aansluiten. Dat is wellicht niet uw droombeeld, maar wat mij betreft wel een mooie stap in de goede richting.

2. Waarden

KVAN/BRAIN heeft ook al input geleverd aan de ambtelijke projectgroep die zich bezighoudt met de wet, waar we hen zeer dankbaar voor zijn. Een van de daarin genoemde punten wil ik graag even belichten. U geeft de suggestie om de publieke waarden en het belang van de archieffunctie van de overheid expliciet te maken in de wet. Ik vind dit een mooi voorbeeld van de meerwaarde die de vereniging heeft in dit soort processen. Want mede door deze suggestie zijn wij gaan nadenken over de mogelijkheid om deze waarden op te nemen in de wet. Ook in de bibliotheekwet hebben wij bijvoorbeeld publieke waarden opgenomen en wij merken dat dit wel degelijk als een verrijking en steun wordt ervaren. De projectgroep is nu bezig om deze suggestie uit te werken. Nogmaals, de wet moet nog een proces van interne besluitvorming door. Ik kan er dus niet voor instaan wat er uiteindelijk in de concepttekst terecht komt. Maar weet dat we dus serieus met uw suggesties aan de slag gaan.

3. Functie archivaris: diploma-eis

Er zijn ook onderdelen waarvan wij denken dat we ze beter úit de wet kunnen halen. Bijvoorbeeld de diploma-eis voor een bij de overheid aan te stellen archivaris. Ik weet dat daar in uw kring verschillend over wordt gedacht, maar we hebben ook die competente, gedreven mensen nodig die het specifieke diploma niet hebben. De huidige vrijblijvendheid ten aanzien van het aanstellen van een archivaris willen we aan de andere kant veranderen. Het belang van het archiefbeheer rechtvaardigt een steviger positie, net als bijvoorbeeld bij de functionaris gegevensbeheer onder de AVG. Het laten vervallen van de eis betekent dus niet dat een diploma niet meer belangrijk is, of dat we archivaliek niet meer als vak beschouwen. Het belang van de archieffunctie reikt echter verder dan een diploma. Archivistische kennis blijft onverminderd belangrijk. Het is ook aan u als professie en branche om te zorgen dat opleidingen blijven aansluiten op de veranderende eisen die de functie met zich meebrengt. En het blijft altijd goed om het belang van uw werk uit te dragen. Mijn oproep aan u is: wees trots en leg het uit. Leg uit wat de waarde is. Wij willen voor de kaders zorgen die uw verhaal ondersteunen.

Afronding

Dat waren in het kort drie dingen die u kunt verwachten van het nieuwe wetsvoorstel. Maar ik wil ook nog iets zeggen over de reikwijdte van de wet. De meeste aandacht gaat nu naar de uitdagingen in het dagelijkse beheer van digitale informatie. Daar zal hopelijk de nieuwe Archiefwet bij gaan helpen. Maar ik wil u laten weten dat we niet vergeten dat

overheidsarchief ook erfgoed is, een rijke historische bron om uit te putten.

Als je die erfgoed-bril opzet, geeft dat vaak een ander, bijzonder perspectief. Neem Whatsapp, waarover ik in het begin al sprak. Ik kan me voorstellen dat onderzoekers over 20, 30, 40 jaar willen nagaan welke effecten zulke nieuwe media hebben gehad op de politiek. Zij zullen op de videobeelden van Kamerdebatten zien dat mensen de hele tijd met hun telefoon in de weer waren. Wat gebeurde daar? Hoe waren de informele omgangsvormen? Wat was de invloed op het debat? Het lijkt mij belangrijk dat de toekomstige archiefcollecties iets van die hedendaagse digitale communicatie weerspiegelen.

Oproep

Maar goed, dat is allemaal uitwerking. Ik kom graag even terug bij de reden dat ik hier sta: de wijziging van de Archiefwet en de oproep die ik aan u wil doen. Bij OCW schrijven wij de tekst van de wet. Maar een goede wet komt alléén tot stand als alle betrokkenen daarbij meehelpen. Ook u dus. Als u problemen signaleert. Als u ideeën genereert. Als u oplossingen formuleert. Ik hoop dat u deze dagen inspiratie opdoet met uw collega's. Aan het eind van de zomervakantie is de conceptwet klaar. Dan krijgt iedereen de tijd om daarop te reageren. Ik wil ook u nadrukkelijk vragen om erop te reageren. Zowel op de dingen die u goed vindt, als op de dingen waar u niet tevreden mee bent. Ik hoop dat KVAN/BRAIN uw reacties wederom kan bundelen. Op die manier werkt u mee aan een nieuwe Archiefwet en de dingen die de komende jaren voor úw werk belangrijk zijn.

Ik wens u heel veel inspiratie en plezier toe vanmiddag. Dank u wel.